

Aan de gemeenteraadsfractie van:
De Bergse VVD, alliantie CDA/V-BoZ!, Lokaal Realisme
T.a.v. de heer Bernaards, de heer Siebelink, mevrouw Govers-
Gabriëls
p/a Griffie Bergen op Zoom,
brief gepubliceerd via RaadsInformatieSysteem

Uw kenmerk		Ons kenmerk	U25-001277	Datum	11 maart 2025
Uw brief	5-2-2025	Beh. door		Doorkiesnr.	
Onderwerp:	Nare opstelling KidOR	Afdeling	Economie, Recreatie & Vrijtijdsbesteding	Bijlage(n)	Kidorconvenant - Stichting Kidor Bergen op Zoom - 2019

Beste meneer Bernaards, meneer Siebelink, Mevrouw Govers-Gabriëls,

In uw brief van 5 februari 2025 stelt u ons vragen over de samenwerking met stichting KidOR. Hieronder vindt u uw vragen en onze antwoorden:

Kunt u ons voorzien van de inhoud en details van de overeenkomst tussen gemeente en KidOR

Antwoord: Ja, in het convenant tussen de gemeente en Stichting KidOR uit 2004 zijn de taken en verantwoordelijkheden van beide partijen vastgelegd. Stichting KidOR fungeert voornamelijk als een onafhankelijk adviesorgaan dat zowel gevraagd als ongevraagd advies geeft over kunstwerken in de openbare ruimte. U vindt het convenant in de bijlage.

2) Is het college van mening dat KidOR zich terecht opstelt zoals zij doen?

Antwoord: Stichting KidOR is een van de vele partners van de gemeente Bergen op Zoom, met wie we samenwerken om maatschappelijke doelen te bereiken. In het afgelopen jaar hebben er zowel bestuurlijke als ambtelijke gesprekken plaatsgevonden om een ontwikkelagenda op te stellen. Hierbij zijn zowel de inhoud van het convenant als het proces besproken, met het convenant als basisdocument. Ook is de gemeente met Stichting KidOR en ondernemersvereniging Sterck in gesprek om tot goede werkafspraken te komen.

We waarderen de inspanningen van KidOR op het gebied van het actualiseren van het convenant, de inventarisatie en het onderhoud van kunstwerken, en het gevraagd en ongevraagd adviseren van de gemeente over kunstwerken. Wat de gemeente en KidOR bindt, is de wens om kunst in de openbare ruimte meer betekenis te geven. Samen willen we verder bouwen aan kunst in de openbare ruimte, waarbij kunst mensen kan verbinden, inspireren en een belevenis kan brengen in onze gemeente. Conform het convenant is het overigens niet de bedoeling dat Stichting KidOR autonoom en/of besluitvormend communiceert naar derde partijen.

3) Er schijnt volgens een reactie van de gemeente naar Sterck een afspraak cq overeenkomst te zijn over het gebruik van het kunstwerk op het Beursplein. Wij zouden graag inzage krijgen in deze afspraak of overeenkomst.

Antwoord: Wij zijn niet op de hoogte van een (structurele) afspraak met Sterck ten aanzien van het gebruik van het kunstwerk op het Beursplein. Noemenswaardig is dat het kunstwerk in februari 2025 jongstleden is schoongemaakt.

4) Is het college met ons van mening dat de meeste kunstwerken in onze gemeente eigendom zijn van onze inwoners en bijvoorbeeld jarenlang gebruik van een kunstwerk zonder kennelijk bezwaar van de auteursrechthebbende dus mogelijk moet zijn en dat dit niet door KidOR zou moeten worden voorkomen?

Antwoord: Hoewel het onderhoudsgeld inderdaad door de belastingbetaler wordt gefinancierd, maken we gebruik van de kennis en ervaring van KidOR, om het budget voor beheer en onderhoud efficiënt en effectief te gebruiken. Wat betreft inspraakrecht op de gemeentelijke collectie van kunstwerken in de openbare ruimte, houden we ook rekening met de belangen van de kunstenaar, constructeur, eventuele erfgenamen en de (grond)eigenaar. Het auteursrecht is wettelijk geregeld. Om eventuele fricties in de toekomst te voorkomen, werken we nu – conform de handreiking van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed – aan een register van de kunstwerken en de omgang daarmee. Bij elke interventie in de openbare ruimte kunnen deze registergegevens de (ruimtelijke) kaders van het kunstwerk en diens omgeving bieden.

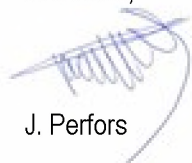
5) Is het college het met ons eens dat KidOR zelf gehouden mag worden aan hun morele verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van onderhoudstaken voor diverse kunstwerken die een slechte staat van onderhoud hebben (bijvoorbeeld het onleesbaar bordje Thaliaplein) en hun voorlichtingstaak met een website die niet meer van deze tijd is (nochtans wel eisen stellen aan een andere partij die dit oppakt) voordat zij zich druk maken over lampensnoeren aan een kunstwerk?

Antwoord: Stichting KidOR speelt als convenantpartner van de gemeente een belangrijke rol in het onderhoud en beheer van kunstwerken in de openbare ruimte. Zij zijn verantwoordelijk voor de plaatsing van deze kunstwerken en controleren of de werkzaamheden door Kunstwacht BV correct worden uitgevoerd. Aangezien er de komende twee jaar sprake zal zijn van een grote inhaalslag op de gemeentelijke kunstwerken, blijft hun rol als “ogen en oren” voor de buitenkunst van cruciaal belang. De gemeente trekt hierin graag gezamenlijk op om kennis en expertise uit te wisselen, zodat zogeheten er een bestendige expertise structuur blijft bestaan en zogeheten ‘dissociatie’ (vakjargon voor schade door verlies van kennis, documentatie, verwaarlozing etc.) kan worden voorkomen, een van de tien grootste risicofactoren voor schade bij kunstwerken in de openbare ruimte. Het is een goede zaak dat er checks and balances plaatsvinden op dit terrein.

**Ten aanzien van de opmerking over de pers: de instantie die zich actief bekommerde over de groene telefooncel achter het Markiezenhof betrof een andere kunstorganisatie, te weten: Krot & Co.*

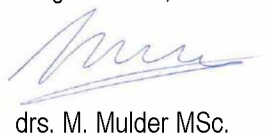
Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders van Bergen op Zoom,

secretaris,

J. Perfors

burgemeester,

drs. M. Mulder MSc.

MASTERPLAN 'KUNST IN DE OPENBARE RUIMTE'

[Kid]OR)

SEPTEMBER 2019

I. Inleiding	5
II. Doelstelling van het Masterplan	5
III. Uitgangspunten	6
A. Leven en beleven	6
B. Bergen op Zoom, cultuurstad	6
C. Betrokkenheid van de burgers	7
D. Tijdelijkheid	7
E. Soorten kunstuitingen	7
IV. De Stichting Kunst in de Openbare Ruimte Bergen op Zoom, KidOR	8
A. Doelstelling Stichting KidOR	8
B. Werkwijze van KidOR	8
C. Organisatie	8
D. Voorwaarden	8
E. Samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Bergen op Zoom	9
V. Doelgroepen	10
A. Bewoners	10
B. Bezoekers/toeristen	10
C. Jeugd	10
D. Kunstenaars	10
E. Beleidsmakers	10
VI. De 'genius locus' van Bergen op Zoom	11
VII. Werkgebieden	13
A. De stadsontwikkelingsprojecten	13
B. Tijdelijke kunstexperimenten	13
1. Terugkerende kunstmanifestatie	13
2. Initiatief Sokkelproject	13
3. Inzet kunst uit depot	13
C. Ondersteuning van kunstenaarsinitiatieven	14
D. Toerisme en manifestaties	14
E. Educatie	14
F. PR en communicatie	14
VIII. Middelen	15
A. Overheidssubsidies	15
B. Sponsoring & Acties	15
C. Bijdragen uit de gebiedsontwikkelingen	15
IX. Collectievorming versus kunstexperiment	15
X. Methoden	15

XI.Samenwerking	15
A.Gelieerd aan KidOR.....	16
1.Beeldenwacht Bergen op Zoom	16
2.Comité Stenen Strofen	16
B.Plaatselijk.....	16
1.Kunstenaarsvereniging ARSIS, die zelf ook tentoonstellingen en projecten organiseert;	16
2.Kunstforum Nu, dat kansen wil bieden aan beginnende kunstenaars;	16
3.Stichting KunstWerk, die voorziet in werkplekken en ateliers voor kunstenaars;	16
4.Artotheek '18.....	16
5.Historisch Centrum het Markiezenhof.....	16
6.Stichting GGZWNB	16
C.Regionaal	16
1.Nieuwe Brabantse Kunst Stichting (NBKS)	16
D.(Inter)Nationaal	16
1.TAAK	16
2.Mondriaan Fonds	16
3.Lokale zusterorganisaties in andere steden	16
XII.Beheer en Onderhoud.....	16

Het Masterplan 'Kunst in de Openbare Ruimte'	Inleiding	
	Doelstelling van het Masterplan	
	Uitgangspunten	Leven en beleven
		Bergen op Zoom, cultuurstad
		Betrokkenheid van de burgers
		Tijdelijkheid en diversiteit
		Soorten kunstuitingen
	De Stichting Kunst in de Openbare Ruimte [KidOR] Bergen op Zoom	Doelstelling Stichting [KidOR]
		Werkwijze van [KidOR]
		Organisatie
		Voorwaarden
		Convenant met de gemeente Bergen op Zoom
	Doelgroepen	Bewoners
		Bezoekers / toeristen
		Jeugd
		Kunstenaars
		Beleidsmakers
	De 'Genius Locus' van Bergen op Zoom	
	Werkgebieden	De Stadsontwikkelingsprojecten
		Tijdelijke kunstexperimenten
		Terugkerende kunstmanifestatie
		Sokkelproject
		Depot
		Inspectie en klein onderhoud
		Ondersteuning van kunstenaarsinitiatieven
		Toerisme en manifestaties
		Educatie
		PR en communicatie
	Middelen	Overheidssubsidies
		Sponsoring & acties
		Gelden uit de gebiedsontwikkeling
	Collectievorming versus kunstexperiment	
	Methoden	
	Samenwerking	Gelieerde organisaties
		Beeldenwacht
		Comité Stenen Strofen
		Plaatselijk
		Regionaal
		Landelijk

I. Inleiding

In 2004 is door Stichting Kunst in de Openbare Ruimte Bergen op Zoom, afgekort KidOR, het Masterplan 'Kunst in de Openbare Ruimte' opgesteld, dat door het College van Burgemeester en Wethouders van Bergen op Zoom is geaccordeerd als beleidsplan voor de gemeente. Dit Masterplan is in 2006 geactualiseerd en uitgewerkt het doel te komen tot een totaalvisie voor kunst in de openbare ruimte in de gemeente Bergen op Zoom.

De in 2006 gesloten samenwerkingsovereenkomst ('convenant') tussen de gemeente Bergen op Zoom en KidOR vormt het fundament en de garantie voor de realisatie van het Masterplan in de komende jaren. Het Masterplan is in deze samenwerking het richting bepalende meerjarenbeleidsdocument.

In 2018 is in het bestuurlijk overleg de afspraak gemaakt om opnieuw tot een geactualiseerde versie te komen. Die opdracht is door het bestuur van KidOR opgepakt en het voorliggende stuk is daarvan het resultaat.

II. Doelstelling van het Masterplan

Het Masterplan 'Kunst in de openbare ruimte' biedt een evenwichtig en samenhangend beleidskader voor het realiseren van kunst in de openbare ruimte in de gemeente Bergen op Zoom.

Het Masterplan is bedoeld als referentiekader voor alle initiatieven die gericht zijn op de inrichting van de openbare ruimte. Het Masterplan wordt gebruikt om gemeentelijk beleid voor kunst in de openbare ruimte gestalte te geven. Binnen het Masterplan wordt aan verschillende groeperingen en individuen de ruimte geboden om initiatieven te ontplooiën. Naast het realiseren van concrete projecten beoogt het plan een stimulerende werking te hebben op de betrokkenheid van de inwoners van Bergen op Zoom bij de inrichting van de openbare ruimte en de plaats die kunstuitingen daarin kunnen hebben.

Het Masterplan moet ertoe bijdragen dat er samenhang ontstaat zowel tussen de initiatieven alsook tussen de verspreide kunstuitingen in de verschillende wijken. De verscheidenheid aan kunstvormen die gerealiseerd zijn en nog gaan worden kan vanuit deze 'overall-visie' worden gestuurd.

III. Uitgangspunten

A. Leven en beleven

Uitgangspunt voor de gemeente Bergen op Zoom is dat kunst in de openbare ruimte wordt gezien als een belangrijk element in een leefbare omgeving. Kunst gericht dus op de leef- en belevingswereld van huidige en toekomstige bewoners.

In de eerste plaats moeten voor hen kunstuitingen in de openbare ruimte een meerwaarde vormen. Waar bij de inrichting van een gemeente vooral rationele overwegingen het beeld bepalen, bieden kunstuitingen de ruimte voor het beleven van emoties. De openbare ruimte is bij uitstek de plek waar het collectieve leven plaatsvindt, waar mensen elkaar ontmoeten, spelen, praten, werken, beminnen, kortom waar ze samen een samenleving vormen en zich daar dan ook thuis moeten voelen. Waar kunstuitingen vaak een boodschap vertolken, prikkelen en/of tot denken aanzetten, leveren ze een bijdrage aan de ontwikkeling van waarden en normen.

Kunstobjecten kunnen ook gezien worden als symbolen, als tekens die de openbare ruimte markeren, afgrenzen en duiding geven in de betekenis van: dit is openbaar, dit is van ons allen.

B. Bergen op Zoom, cultuurstad

De gemeente Bergen op Zoom wil zich nadrukkelijk als cultuurcentrum profileren. Een gemeente waar kunst in al haar vormen een natuurlijk bestanddeel vormt van de dagelijkse leefwereld. Dat betekent dat Bergen op Zoom voor toeristen aantrekkelijk is om te bezoeken. De gemeente positioneert zich niet als een openluchtmuseum voor een elitaire groep kunstminnaars, maar veeleer als ruimte waar het prettig toeven is. Daarbij gaat het niet uitsluitend om de oude historische binnenstad, maar dienen ook de wijken en dorpen tot een bezoek te verleiden. Niet als doel op zich, maar als resultaat van de beoogde aanpak, mag Bergen op Zoom voor de kunstliefhebber uitgroeien tot een 'must'.

Door een samenhangend kunstbeleid voor te staan, streeft KidOR in samenwerking met de gemeente Bergen op Zoom naar een gevarieerd, kwalitatief hoogstaand en door de hele gemeente heen gespreid kunstaanbod. Tezamen met tijdelijke exposities van kunst in de openbare ruimte in de meest brede zin van het woord, moeten deze initiatieven leiden tot een beter woon- werkklimaat voor de inwoners van de gemeente, maar daarnaast tot een aantrekkingskracht voor een in kunst geïnteresseerd publiek. Het kunst- en cultuuraanbod in West-Brabant is beperkt: museaal wordt de regio bediend door Historisch Centrum het Markiezenhof en het kleinere Tongerlohuys te Roosendaal: beide zijn cultuurhistorische musea. Daarnaast is in de regio een tiental galleries aanwezig waar hedendaagse kunst te zien is. In de gemeente Bergen op Zoom zijn, inclusief psychiatrisch ziekenhuis Vrederust, zo'n 250 kunstwerken in de openbare ruimte aanwezig waarbij een onderscheid gemaakt moet worden tussen monumenten, toegepaste kunst en autonome beelden. In Halsteren zijn tien kunstwerken in de openbare ruimte geplaatst en in Lepelstraat één. In Steenbergse staan zes kunstwerken en in Roosendaal zo'n vijftig. Aangezien Bergen op Zoom gezien het historisch verleden en de nog aanwezige monumentale binnenstad de meeste aantrekkingskracht uitoefent op mensen van buiten de regio, heeft het een meerwaarde om hier op het gebied van de hedendaagse kunst het voortouw te nemen en zo uit te groeien tot 'kunststad'. Hieronder wordt verstaan dat er 'tradities' zijn in het voor het voetlicht brengen van hedendaagse kunst door middel van de uitvoering van kunstprojecten die resulteren in permanente kunstwerken en door middel van tijdelijke tentoonstellingen, of manifestaties. Bijvoorbeeld een Biënnale. Door middel van publicaties, de website, wandel- en fietsroutes, informatiebordjes bij de werken en public relations in de meest ruime zin van het woord, worden de kunstwerken voor de geïnteresseerden onder de aandacht gebracht en toegankelijk gemaakt.

C. Betrokkenheid van de burgers

Deze uitgangspunten impliceren dat bij de realisatie van de plannen aan de betrokkenheid van de burgers groot belang gehecht wordt. Waar kunstwerken in de directe leefomgeving van mensen worden geplaatst moet grote zorg worden besteed aan hun beleving en inbreng. Betrokkenheid van de directe omgeving betekent tevens dat een vorm van 'eigenaarschap' ontstaat. Een noodzakelijke voorwaarde voor de kansen op burgerparticipatie voor de zorg van het kunstwerk.

D. Tijdelijkheid

Kunstuitingen in de openbare ruimte hoeven geen eeuwigheidswaarde te bezitten. Als een beeld geen 'boodschap' meer overbrengt, geen emotie meer ontlokt, heeft het feitelijk zijn taak volbracht. Kunstuitingen mogen dan ook vergankelijk zijn, wegroesten of wegrotten, of gewoon geruimd worden.

E. Soorten kunstuitingen

Het Masterplan 'Kunst in de Openbare Ruimte' is zonder vooringenomenheid gericht op alle soorten kunst: van figuratief tot abstract, maar ook kunstuitingen die niet van de traditionele materialen brons, steen of staal zijn gemaakt, zoals installatiekunst, licht- en geluidskunst, kinetische kunst et cetera.

Het kunnen kunstuitingen zijn die dichtbij de mensen en bij de dagelijkse emotie staan en kunstuitingen die tot nadenken aanzetten; kunstuitingen met een grote 'K' en 'laagdrempelige' kunst; kunstuitingen als versiering en aankleding van de ruimte; kunstuitingen in het kader van historie of herdenking, of in het kader van feesten en bijzondere gelegenheden.

IV. De Stichting Kunst in de Openbare Ruimte Bergen op Zoom, KidOR

Om het Masterplan te realiseren is de Stichting KidOR in het leven geroepen.

A. Doelstelling Stichting KidOR

Stichting KidOR heeft, met in achtneming van de eerder beschreven uitgangspunten, tot doel:

Het verrijken van de openbare ruimte van de gemeente Bergen op Zoom met zowel tijdelijke als permanente kunstwerken in de meest ruime zin van het woord.

Dit doel is zowel intern als extern gericht, dat wil zeggen zowel op de bewoners, als op de bezoekers van de gemeente.

B. Werkwijze van KidOR

Om bovengenoemde doelstelling te verwezenlijken zal KidOR de stedenbouwkundige ontwikkelingen op de voet volgen en hierop actief en op gepaste wijze inspelen. Bij de gemeente zal het een automatisme moeten worden om KidOR van meet af aan bij projecten te betrekken. Daarnaast initieert KidOR zelf projecten en coördineert zij initiatieven van andere groepen of de gemeente ter verwezenlijking van de doelen. KidOR streeft ernaar om binnen alle door haar en door anderen geïnitieerde plannen een blijvende samenhang aan te brengen en de achterliggende filosofie te bewaken.

De onafhankelijke status van KidOR wordt gewaarborgd doordat zij uitsluitend faciliterend, adviserend en organiserend te werk gaat. De inhoudelijke kant van de projecten van de stichting wordt in beginsel door onafhankelijke deskundigen beoordeeld. Wanneer het project zich daarvoor leent, geeft KidOR iedere kunstenaar een kans door bijvoorbeeld in de meest gelezen vakbladen oproepen tot deelname aan projecten te plaatsen.

C. Organisatie

KidOR bestaat uit een bestuur van ongeveer zeven personen: de voorzitter, de vice-voorzitter, de secretaris, de penningmeester en drie leden. Ten minste 4 maal per jaar wordt een vergadering gehouden. De vergaderingen worden bijgewoond door een 'verbindingsofficier' van de gemeente. De voorzitter en een ander bestuurslid hebben zitting in de stuurgroep (zie Artikel 5 Samenwerkingsovereenkomst).

D. Voorwaarden

Om de doelstellingen van KidOR te kunnen verwezenlijken is een aantal aspecten voorwaardelijk:

- KidOR is onafhankelijk en staat boven de partijen: zij staat en gaat voor het algemeen belang;
- KidOR moet binnen de gemeente en bij de burgers van Bergen op Zoom een duidelijke en herkenbare status krijgen: zij wordt hét aanspreekpunt voor wat betreft het realiseren van kunstwerken in de openbare ruimte;
- KidOR fungeert als kenniscentrum, treedt faciliterend op, enthousiasmeert, biedt handvatten, vraagt subsidies aan;
- KidOR dient zich actief op te stellen en gevraagd of ongevraagd advies uit te brengen indien dat nodig wordt geacht;
- KidOR bestaat uit deskundigen afkomstig uit verschillende disciplines en werkzaam op verschillende terreinen; derhalve zijn de bestuursleden van KidOR tevens informanten naar

[KidOR]

verschillende belangengroeperingen; zij zijn echter géén vertegenwoordigers namens genoemde belangengroeperingen;

- KidOR dient binnen en buiten de gemeente Bergen op Zoom actief netwerken op te bouwen en uit te breiden om de gestelde doelen in materiële, financiële en organisatorische zin optimaal te kunnen realiseren;
- KidOR is sterk communicatief ingesteld naar alle betrokkenen (overheid, burgers, kunstenaars, projectontwikkelaars, stedenbouwkundigen, subsidiënten, enzovoorts) teneinde in harmonie haar doelen te verwezenlijken. Daarnaast zal KidOR door middel van brochures, een website, en bijvoorbeeld bordjes bij de kunstwerken informatief naar buiten treden;
- Om de communicatie tussen KidOR en de gemeente te bevorderen, woont een vertegenwoordiger (de verbindingsofficier) van de gemeente de vergaderingen bij;
- de rechten en plichten van KidOR en de gemeente zijn in een samenwerkingsovereenkomst vastgelegd;
- KidOR bepleit bij de diverse overheden, waaronder de gemeente, dat beeldende kunst in de openbare ruimte een onlosmakelijk onderdeel uitmaakt van de gebiedsgerichte ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Zij wil bevorderen dat in grondexploitaties, publiek-private samenwerkingsovereenkomsten en gemeentelijke bouwopdrachten in beginsel structureel een vast percentage van de betreffende investeringsbedragen wordt gereserveerd voor kunst in de openbare ruimte, onder de voorwaarde dat de externe partners zorgdragen voor co-financiering bijvoorbeeld via matching. Op deze wijze geeft de gemeente een positief signaal af, onderstreept in deze zin het belang dat zij hecht aan kunst in de openbare ruimte, en nodigt partners uit gezamenlijk verantwoording te nemen;
- KidOR maakt voor haar werkzaamheden gebruik van diverse werkgroepen. Aan iedere werkgroep neemt tenminste één bestuurslid deel, aangevuld met andere (tijdelijke) leden. Er zijn vaste werkgroepen voor 'communicatie', 'educatie' en 'ad-hoc adviezen'. Daarnaast worden voor meer omvangrijke projecten separate werkgroepen opgericht.

E. Samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Bergen op Zoom

In de samenwerkingsovereenkomst die in 2006 tussen de gemeente Bergen op Zoom en KidOR op basis van het eerste Masterplan 'Kunst in de Openbare Ruimte' is gesloten, worden taken en verantwoordelijkheden van de gemeente én KidOR expliciet beschreven. Tezamen met dit Masterplan is ook het convenant in 2019 waar nodig geactualiseerd.

Taken en verantwoordelijkheden van de gemeente

- met betrekking tot de locatiekeuze van kunst zorgt de gemeente voor de toetsing van en besluitvorming over de inpasbaarheid van een kunstobject;
 - op basis van door de stuurgroep gegeven adviezen besluit het college. Het college behoudt zich het recht voor van adviezen af te wijken. Een afwijzing wordt met redenen omkleed teruggekoppeld naar de stuurgroep;
 - de gemeente is verantwoordelijk voor de feitelijke plaatsing van kunst in de openbare ruimte;
 - de gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van kunst in de openbare ruimte en draagt daarvoor de kosten.

Taken en verantwoordelijkheden van KidOR

- KidOR is hét adviesorgaan dat het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente adviseert over kunst in de openbare ruimte;
- KidOR is het aanspreekpunt voor kunstenaars met initiatieven op het beleidsterrein van kunst in de openbare ruimte;
- KidOR maakt in samenwerking met de gemeente plannen van aanpak voor ontwikkelgebieden binnen de gemeente Bergen op Zoom en communiceert die via de stuurgroep met het College van Burgemeester en Wethouders;
- KidOR geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente over kunst in de openbare ruimte;

- KidOR brengt samenhang in diverse activiteiten in het kader van kunst in de openbare ruimte, waarbij het door het College van Burgemeester en Wethouders vastgestelde Masterplan als leidraad dient. KidOR maakt in samenspraak met de gemeente een advies dat vervolgens in de stuurgroep besproken en vastgesteld wordt;
- KidOR verzorgt activiteiten met betrekking tot aan te schaffen kunstobjecten;
- KidOR doet op eigen naam subsidieaanvragen ten aanzien van aan te schaffen kunstobjecten en brengt de gemeente van iedere aanvraag op de hoogte.

Stuurgroep

Teneinde deze taken en verantwoordelijkheden optimaal op elkaar af te stemmen is in het convenant de instelling van een stuurgroep voorzien met als taak:

- a. beleidsvoorbereidingen te treffen op basis van het door het College van Burgemeester en Wethouders vastgestelde Masterplan 'Kunst in de Openbare Ruimte' en de daaruit voortvloeiende, door KidOR geformuleerde, adviezen;
- b. het initiëren, monitoren en evalueren van concrete projecten;
- c. het instellen van specifieke project-, of werkgroepen.

De stuurgroep bestaat uit vijf personen en een ambtelijk secretaris. De plaatsen zijn als volgt verdeeld:

- twee vertegenwoordigers van KidOR, de voorzitter en één ander bestuurslid;
- de portefeuillehouder cultuur van de gemeente die tevens fungeert als voorzitter van de stuurgroep;
- één vertegenwoordiger vanuit de afdeling Stedelijke Ontwikkeling van de gemeente;
- één vertegenwoordiger vanuit de afdeling Realisatie en Beheer van de gemeente.

De stuurgroep vergadert in principe viermaal, maar tenminste tweemaal, per jaar en beslist met meerderheid van stemmen over een onderwerp en formuleert vervolgens een advies voor het College van Burgemeester en Wethouders. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het formuleren van een voorstel aan het College van Burgemeester en Wethouders voor onderwerpen die in de stuurgroep zijn besproken en waarvoor een advies door de stuurgroep is geformuleerd.

V. Doelgroepen

Op basis van de hiervoor beschreven doelstellingen en uitgangspunten van het Masterplan kunnen vijf verschillende doelgroepen worden aangeduid waarop de KidOR zich expliciet zal moeten richten:

A. Bewoners

Hierbij is uitdrukkelijk aandacht voor een representatieve vertegenwoordiging van de wijk.

B. Bezoekers/toeristen

C. Jeugd

D. Kunstenaars

E. Beleidsmakers.

VI.De 'genius locus' van Bergen op Zoom

Wat is de 'genius locus' van Bergen op Zoom? Wat zijn de bijzondere en karakteristieke eigenschappen, die mede bepalend zijn voor de identiteit van de gemeente Bergen op Zoom en haar inwoners. Met andere woorden wat onderscheidt deze gemeente van andere plaatsen? Het gaat daarbij ook om het 'geheim' van de plek te ontdekken door inzicht te krijgen in de cultuurhistorische aspecten ervan en het ontrafelen van de achterliggende verhalen. Dit sluit naadloos aan bij de citymarketing ambities van storytelling. Bovendien is het van belang om de ambities van 'Bergen op Zoom' te kennen met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling. Hoe wil de gemeente zich de komende jaren profileren en positioneren?

Aan de 'genius locus' kunnen thema's ontleend worden voor de kunstprojecten. Hij vormt een inspiratiebron voor kunstenaars en stelt hen in staat hierop te in te spelen, dan wel kritisch op te reageren. Hij kan een leidraad zijn voor het uitzetten van kunstroutes en als 'kapstok' gehanteerd worden om een ruimtelijke en/of thematische samenhang aan te brengen tussen verschillende kunstprojecten, die in samenhang met gebiedsgerichte ontwikkelingen worden geëntameerd.

Als een zoektocht naar het 'bijzondere' van Bergen op Zoom is in de bijlage van het Masterplan een beschrijving gegeven van deze 'genius locus'. Het is de bedoeling om aanvullend hierop ten behoeve van de specifieke kunstprojecten te zijner tijd nadere inventarisaties en analyses te maken van de plek, waar het kunstwerk is gedacht.

Bergen op Zoom kan getypeerd worden als:

- dé Brabantse kustgemeente met een rijke historie;
- gelegen op de rand van de Brabantse wal tussen bossen en de Schelde-Rijndelta op de grens van land en water, zand en klei en hoog en laag: 'Waar Brabant Zeeland kust';
- maar ook als een gemeente in ontwikkeling, gelegen tussen de mainports Rotterdam en Antwerpen, die zich met ambitie met vernieuwende projecten, ook op het gebied van de beeldende kunst opmaakt voor een duurzame toekomst.

Bij wijze van samenvatting zijn de volgende vier aspecten te destilleren uit de 'genius locus', die als hoofdthema's aangewend kunnen worden voor de beeldende kunstprojecten:

- De rijke cultuurhistorie van Bergen op Zoom versus ontwikkeling. Oud versus nieuw;
- De contrasten in het landschap; de bijzondere geomorfologie van de Brabantse wal met de steilrand, die vrij abrupt de overgang markeert van de hogere Brabantse zangronden naar de open Zeeuwse delta;
- De relatie stad en land (de randen). Verweving/scheiding stad en land/water, hoog/laag, land/water;
- De hoofdinfrastructuur; de 'etalage' van Bergen op Zoom voor de passanten/bezoekers.

Cultuurhistorie

In 1287 werd het Land van Bergen op Zoom een afzonderlijke heerlijkheid. Bergen op Zoom op de grens van Zeeuwse, Vlaamse en Brabantse invloeden werd een belangrijke handelsstad en had laken- en aardewerknijverheid. In 1533 werden Stad en Land van Bergen op Zoom door keizer Karel V verheven tot Markiezaat. Stadspaleis Het Markiezenhof herinnert nog aan de regionale bestuurlijke functie van de stad. In de tachtigjarige oorlog is de stad tweemaal langdurig belegerd. Het volkslied van de stad Bergen op Zoom 'Merck toch hoe Sterck' herinnert nog aan de overwinning door het ontzetten van de Spaanse troepen.

In de periode 1628-1631 is de West-Brabantse Waterlinie aangelegd. Na de tachtigjarige oorlog vervulde Bergen op Zoom een functie als vestingstad, die een groot garnizoen soldaten huisvestte. In 1698 werd begonnen met een ingrijpende modernisering van de vestingwerken naar een plan van Menno van Coehoorn en die, na enige onderbreking in 1841 werd voltooid. De omvangrijke vesting had Bergen op Zoom de reputatie gegeven van een onneembare stad. De vestingstad

werd daarom ook wel 'La Pucelle' (de Maagd) genoemd. De vesting Bergen op Zoom werd in 1876 opgeheven, waarna de stad zich in diverse richtingen heeft uitgebreid.

Door de Schelde-Rijnverbinding werd de stad afgesloten van het zilte, open water van de Oosterschelde met haar getijdenbewegingen. Voor de kust kwam het recreatiemeer de Binnenschelde. Op de opgespoten landtong de Bergse Plaat is vanaf 1991 een nieuwe woonwijk gerealiseerd. Deze ontwikkelingen aan de westzijde vormden een aanzet voor een heroriëntatie van de stad op het water van het Oosterscheldegebied. Een ontwikkeling die haar vervolg krijgt in het nieuwe stadsdeel Scheldevesting met een jachthaven aan het nieuwe Havenkanaal en de herstelde Waterschans.

Het dorp *Halsteren* heeft zijn ontstaan te danken aan de ontginning van turfvelen. Al in de 13de eeuw wordt Halsteren vermeld als een haventje aan de Schelde. De beroemde Rotterdamse geleerde en humanist Desiderius Erasmus (1469-1536) verbleef in het jaar 1494 in Halsteren, vooral op het Slot van Halsteren en schreef daar zijn eerste boek.

- *Landschap*

Bergen op Zoom is gelegen aan de open Brabantse/Zeeuwse Delta op grens van water en land, klei en zand, laag en hoog. De woonkernen liggen voor een belangrijk deel op de Brabantse wal, bestaande uit steile landduinen met een relatief besloten landschap. Karakteristiek element is de steilrand aan de westzijde van de wal, die een klifkust vormde die direct grensde aan het water van het Schelde-estuarium.

In 1953 werden de lagere delen van de huidige gemeente geteisterd door een stormvloed. Bij deze watersnoodramp kwamen vele tientallen bewoners van de polders bij Halsteren en Lepelstraat om het leven en werd een enorme schade aangericht aan opstallen.

- *Infrastructuur*

Langs de oostkant van de stad ligt de autosnelweg A58/A4, die de verbinding vormt tussen Roosendaal en Vlissingen en Antwerpen. Dit biedt kansen om de karakteristieken van Bergen op Zoom beter te presenteren aan de vele passanten. Naast stedenbouwkundige en landschappelijke ingrepen is hiervoor ook een rol weggelegd voor beeldende kunst.

- *Relatie stad-water en stad-land*

De laatste decennia heeft de stad een grote ontwikkeling doorgemaakt aan de westzijde: de waterkant. Nadat de stad zich eerst geleidelijk aan steeds meer ontwikkeld heeft met de rug naar het water gekeerd, is vanaf de jaren '90 van de vorige eeuw met de aanleg van de woonwijk de Bergse Plaat, de Binnenschelde en de Boulevard een ontwikkeling in gang gezet, die Bergen op Zoom weer een boeiende relatie met het water heeft gegeven. De verdere ontwikkeling van het waterfront aan de westzijde door middel van het realiseren van het plan Scheldevesting, inclusief Havenkanaal en herstelde Waterschans, moet eveneens bijdragen aan de beoogde herpositionering van Bergen op Zoom als een stad aan het water.

Aan de zuidzijde van de stad is het project De Markiezaten in uitvoering, dat voorziet in een meer harmonische overgang tussen de stad en het buitengebied.

VII. Werkgebieden

Op basis van de doelstellingen en uitgangspunten van het Masterplan kunnen de hiernavolgende werkgebieden worden onderscheiden. Hoewel deze werkgebieden elkaar inhoudelijk overlappen, vergen zij ieder op zich een eigen aanpak met de nodige expertise.

Ten aanzien van deze werkgebieden nemen beide partijen, KidOR en de gemeente Bergen op Zoom, een inspanningsverplichting op zich, waarbij zij ernaar streven binnen de werkgebieden te ontwikkelen initiatieven met de beschikbare mogelijkheden maximaal te ondersteunen.

A. De stadsontwikkelingsprojecten

Voor de uitvoering van het Masterplan 'Kunst in de Openbare Ruimte' wordt wat de fasering betreft zoveel mogelijk aangesloten bij de planning van de in (her-)ontwikkeling zijnde gebieden binnen de gemeente. Het totale plan moet echter uitdrukkelijk ook de verbinding leggen tussen de verschillende woongebieden onderling en het stadscentrum.

B. Tijdelijke kunstexperimenten

Los van de hierboven beschreven inbedding van kunstprojecten in de plannen voor stedelijke vernieuwing, die vooral zal resulteren in meer permanente kunstwerken, kunnen ook tijdelijke kunstprojecten worden aangekaart. Deze projecten hoeven in veel mindere mate een directe aansluiting te vinden bij cultuurhistorische overwegingen en bieden derhalve meer ruimte aan autonome en experimentele kunstuitingen. Met deze projecten kan Bergen op Zoom een uitdagende 'werkvloer' bieden aan beeldend kunstenaars.

C.

1. Terugkerende kunstmanifestatie

Op initiatief van KidOR, dan wel in samenwerking met plaatselijke kunstenaarsgroeperingen, zal eens in de zoveel jaar een terugkerende kunstmanifestatie worden georganiseerd, waar nationale en internationale beeldhouwers en installatie-kunstenaars hun werk tonen. Door bij deze kunstmanifestatie thematisch verbindingen te leggen tussen locaties in het centrum en de ontwikkelingen in de wijken levert dit een unieke mogelijkheid om kunstuitingen op tijdelijke basis te realiseren en bewoners vertrouwd te maken met kunst in de openbare ruimte. Als blijvend resultaat van dergelijke initiatieven zou een aantal kunstwerken door bewoners genomineerd kunnen worden om een definitieve plaats in het stadsbeeld te krijgen: het tijdelijke karakter wordt verruild voor een permanente plaatsing.

2. Initiatief Sokkelproject

Ten behoeve van tijdelijke kunstexperimenten en manifestaties heeft KidOR het initiatief voor het 'Sokkelproject' genomen. Een multifunctionele sokkel is in samenspraak met KidOR ontworpen door een kunstenaar. De sokkel kan bij afwezigheid van een beeldenproject dienen als zitmeubilair en object om bijvoorbeeld vlaggen in te plaatsen. De bedoeling is om deze sokkels door de hele gemeente te plaatsen zodat de basisvoorziening voor tijdelijke kunstprojecten al aanwezig is.

3. Inzet kunst uit depot

KidOR zou graag op één of meer plekken in de openbare ruimte wisselende werken, uit depot, tentoon willen stellen. Op die manier kan een interessante bijdrage aan zo'n plek worden geleverd en kunnen meerdere werken een tijdelijk 'podium' krijgen, onder de aandacht van het publiek worden gebracht en/of onderwerp worden gemaakt van publieke discussie. Voor het presenteren

van dergelijk werk zouden op één of meer plekken vaste funderings- en verankeringsvoorzieningen kunnen worden getroffen of zou zelfs een permanente "wissel-sokkel" kunnen verschijnen.

D.Ondersteuning van kunstenaarsinitiatieven

Om te voorkomen dat kunstprojecten uitsluitend van 'bovenaf' en 'beleidsmatig' worden geïnitieerd, waardoor er te weinig ruimte blijft voor initiatieven uit de kunstenaarswereld zelf, wil KidOR zoveel mogelijk kunstenaarsinitiatieven actief ondersteunen en stimuleren. KidOR zal daarbij een bemiddelende, faciliterende en adviserende rol vervullen. De inbreng betreft zowel individuele kunstenaars als kunstenaarscollectieven en is zowel plaatselijk als regionaal of landelijk gericht.

E.Toerisme en manifestaties

Het Masterplan wil Bergen op Zoom uitdrukkelijk op de kaart zetten als Kunstgemeente. Als gemeente waar de beeldende kunst in de openbare ruimte gezien mag worden. Dat betekent dat expliciet aandacht besteed moet worden aan de toeristische mogelijkheden in de meest ruime zin van het woord. Een gebied als zodanig op de kaart te zetten vraagt om een afgewogen, stapsgewijze aanpak over een groot aantal jaren. Het vraagt ook om specifieke activiteiten zoals het uitbrengen van wandel- of fietsroutes, het organiseren van kunstmanifestaties, open-luchttentoonstellingen, symposia en dergelijke. Op deze wijze wordt Bergen op Zoom als kunstgemeente bekendheid gegeven.

F.Educatie

Teneinde de kunst in de openbare ruimte de betekenis te geven die in de doelen en uitgangspunten van het Masterplan zijn verwoord, is het van belang om educatieve activiteiten te ontplooiën en de schijnbare kloof tussen de hedendaagse jeugd en kunst te overbruggen. KidOR wil daarom uitdrukkelijk aandacht schenken aan jeugd en jongerencultuur.

Niet alleen wil zij deelnemen aan educatieve trajecten en inspelen op projecten die door andere organisaties op het gebied van kunst worden geïnitieerd (zoals Cumenu, Kunstwissel en M'art) maar ook wil zij waar mogelijk de jeugd betrekken bij het tot stand komen van kunst. Zo pleit zij voor plekken voor het realiseren van graffiti kunst. Daarnaast wil zij aandacht voor kunst op plekken waar kinderen vertoeven: kunstwerken in de vorm van speelobjecten. Ook is aandacht vereist voor de specifieke problematiek van de jeugd.

G.PR en communicatie

PR en communicatie in de volle breedte zijn noodzakelijk om de doelen van het Masterplan te bereiken. Gezien de diversiteit van de doelgroepen, de landelijke uitstraling en de na te streven kwaliteit, zijn PR en communicatie voor KidOR een apart speerpunt in haar beleid. Naast de hierboven genoemde middelen tot externe communicatie, heeft KidOR een website ontwikkeld waarop naast nieuwsfeiten ook de projecten staan omschreven. Tevens bevat de website het totale beelden- en monumentenbestand van de gemeente Bergen op Zoom in beeld, voorzien van achtergrondinformatie.

VIII.Middelen

Om de plannen zoals verwoord in het Masterplan te realiseren zal KidOR gebruik maken van:

A.Overheidssubsidies

Rijk, gemeente en provincie

B.Sponsoring & Acties

C.Bijdragen uit de gebiedsontwikkelingen

IX.Collectievorming versus kunstexperiment

De overwegingen die worden gehanteerd bij de keuze en het tot stand komen van kunstwerken kunnen sterk variëren al naar gelang het type project en de betreffende locatie. Enerzijds is er de samenhang die wordt gezocht vanuit cultuur-maatschappelijke overwegingen zoals de relatie tot historie, stedelijke vernieuwing en woongenot. Anderzijds zijn er overwegingen die uitsluitend gaan over de kunstwerken in relatie tot de plaats die ze innemen in de ontwikkeling van de kunst zelf. In die zin kan de gemeente Bergen op Zoom gezien worden als een beeldenpark, een openbaar museum, waarin behoedzaam een collectie wordt opgebouwd die voor de bezoeker de moeite van het bekijken waard is.

Voor de keuze van kunstwerken kan dat betekenen dat bewust gezocht wordt naar een bepaalde kunststroming, of zelfs een specifieke kunstenaar waarvan het werk in de collectie nog ontbreekt. Anderzijds kan het juist betekenen dat bewust ruimte geboden wordt aan nieuwe ontwikkelingen in de kunst door middel van experimenten.

X.Methoden

KidOR streeft naar overdracht van kennis en expertise. Het opzetten, uitvoeren én tot een goed einde brengen van een project kost veel tijd en energie. Om die reden wil KidOR werkenderwijs 'methoden' ontwikkelen, die gebruikt kunnen worden bij de realisatie van bepaalde typen projecten.

Na evaluatie van een project worden de gehanteerde aanpak, organisatie en werkwijze in een methode beschreven, zodat voor soortgelijke nieuwe projecten gebruik kan worden gemaakt van deze aanpak. Zo kan efficiënter worden gewerkt en wordt de overdracht aan anderen mogelijk. Al werkend ontstaan zo een aantal onderscheiden ideaaltypische aanpakken, of 'best-practices'. De verschillen in aanpak betreffen niet alleen organisatorische aspecten, maar ook de verschillen in overwegingen bij de keuze van kunstwerken en kunstenaars.

XI.Samenwerking

Om haar doelen te verwezenlijken wil KidOR samenwerken met alle groeperingen en organisaties die gelijkgestemde doelen nastreven.

A.Gelieerd aan KidOR

- 1.Beeldenwacht Bergen op Zoom**
- 2.Comité Stenen Strofen**

B.Plaatselijk

- 1.Kunstenaarsvereniging ARSIS, die zelf ook tentoonstellingen en projecten organiseert;**
- 2.Kunstforum Nu, dat kansen wil bieden aan beginnende kunstenaars;**
- 3.Stichting KunstWerk, die voorziet in werkplekken en ateliers voor kunstenaars;**
- 4.Artotheek '18**
- 5.Historisch Centrum het Markiezenhof**
- 6.Stichting GGZWNB**

Al deze organisaties en instellingen hebben gemeen dat zij het kunstklimaat in Bergen op Zoom willen optimaliseren.

C.Regionaal

- 1.Nieuwe Brabantse Kunst Stichting (NBKS)**

D.(Inter)Nationaal

- 1.TAAK**
- 2.Mondriaan Fonds**
- 3.Lokale zusterorganisaties in andere steden**

XII.Beheer en Onderhoud

Essentieel voor het opbouwen van de collectie kunstwerken in de openbare ruimte zijn beheer en onderhoud. Hiervoor is de gemeentelijke 'Beeldenwacht' van Kunstenaarscollectief Krot & Co verantwoordelijk. Jaarlijks inspecteert deze Beeldenwacht het totale beelden- en monumentenbestand. Tussentijds voeren zij, in opdracht van de coördinator van de Beeldenwacht, inspecties, kleine reparaties en schoonmaakwerkzaamheden uit.

